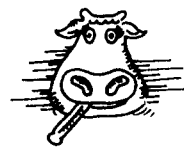

בדיאות

על דבר הבקר ומחלת הפה והטלפיים

ד"ר א. שמשוני, מנהל השירותים הווטרינריים

להדגמת מצבה של ישראל בהקשר לדבר הבקר, מוצגת מפה אשר פורסמה בימים אלה על ידי האירגון העולמי למגיפות בעלי חיים. תוך 4 שנים חזרה המחלה והתפשטה על פני חלקה הגדול של אפריקה, וכך היה, כלא-היה מבצע ביעור שנמשך שנים רבות והופסק בשנת 1976. בנוסף לכך חדרה המחלה לאזור המזרח הקרוב והיא מכסה את מרביתו.

עתה הוחל במבצע מחודש, הנתמך גם על ידי אירגונים בינלאומיים ומספר מדינות אירופיות. המבצע יימשך לפחות 6 שנים ולמעלה מ-100 מיליון ראשי בקר יחוסנו.

הטיפול במניעת מחלת הפה והטלפיים שונה ומורכב בהרבה. זו מחלה שבדרך כלל אינה ממיתה (למעט בני בקר צעירים), אך מקייה הכלכליים וקצב התפשטותה מדהימים. הקושי במניעתה נובע ממספר גורמים:

- הנגיף יכול להיות מועבר בצורה מכאנית: ביגוד, רכב, מספוא, מוצרים מן החי, צפורים נודדות, ולדעת רבים - אפילו רוחות;
- יש טיפוס גניף רבים, שאינם מחסנים האחד כנגד השני;

- הנגיף עצמו משנה את תכונותיו במהלך ההתפרצות, ונוצרים תת-טיפוסים שהתרכיבים הקודמים אינם יעילים לחלוטין כנגדם;

- החסינות המוקנית, גם על ידי תרכיבים מאותו תת-טיפוס, מוגבלת ביעילותה ובמשכה

שתי מחלות מגפתיות מטרידות אותנו כיום בשל נפוצותן באזור: מחלת דבר הבקר, ומחלת הפה והטלפיים מטיפוס אסיה 1.

לאחר שחדרה מחלת דבר הבקר לצפון הארץ בראשית 1983 ופגעה בבקר לבשר, נקטו צעדים חריפים לביעור ונקבעה מדיניות שעל פיה נמשיך ונחסך בני בקר בהגיעם לגיל 6 חדשים, ונעקוב אחר רמת הנוגדנים בדמם כדי לדעת, אם ומתי יש צורך בחיסון חוזר במהלך חייה של הפרה.

אף כי מחלת דבר הבקר היא בבחינת "רוצח" - מתוך כל מאה פרות בלתי מחוסנות שתחלנה בה, תמותנה קרוב ל-90% - תכונותיה מאפשרות אמצעי מניעה וביעור יעילים, כי

- ידוע רק זן אחד של הנגיף;
- התרכיב יעיל ומקנה חסינות למספר שנים;

- המחלה פוגעת כמעט אך ורק בבקר, ונדירה בסוגים אחרים של בעלי חיים;
- אין העברה או מאגר בחרקים;

- הנגיף נעלם מהגוויה תוך 24 שעות לאחר המוות, ותוך 3 שבועות מבהמות שהחלימו.

קיצורו של דבר, פיקוח יעיל על תנועת הבקר ומערכת חיסון מלא וכולל יכולים להביא לביעור המחלה. כך אמנם נעשה בישראל ומאז אוגוסט 1983 הרינו שוב בחזקת נקיים ממנה. יש לקוות כי הגבול עם שכנותינו, ובעיקר לבנון, יישאר סגור למעבר בעלי חיים ויישמר בתור שכזה.

הגיע למערכת במחצית יולי 1984

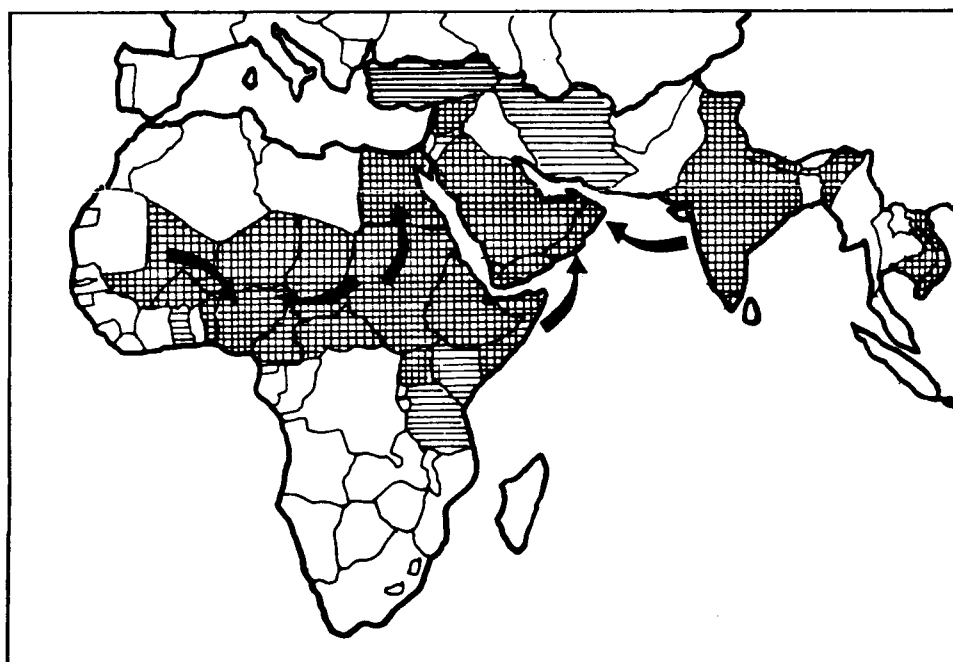

FIG. 1

Map showing geographical distribution of rinderpest in tropical Africa and Asia.
 Areas with moderate incidence are marked with squares while those which exceptional occurrence are marked with horizontal lines.
 Arrows indicate spread of epizootics during 1980-83.

לפיכך בוצע חיסון דחף בכל שטח המדינה, בתרכיבים הקיימים. מבצע מקיף זה, שבוצע על ידי עובדי הלשכות הוטרינריות בסיועם של רופאי המכון הוטרינרי ו"החקלאית", נסתיים בימים אלה.

במקביל עוסק המכון הוטרינרי בייצור אצווה נסיונית של תרכיב מהנגיף אשר בודד לאחרונה בשדה. לבדיקתו מופעלת בימים אלה "רפת פו"ט", אותו מתקן יקר ומורכב שהוקם בסיועם של אירגוני החקלאים. במתקן זה תיבדק יעילות התרכיבים להגן הלכה למעשה על הבקר שחוסן, ואשר יוקע בנגיף האלים.

נגיף **אסיה 1** הולך ומתפשט באזור. אנחנו זיהינו אותו לראשונה בלבנון ומתברר כי הוא מצוי במרבית מדינות האזור. בימים אלה נודע

ויש צורך בחיסוני דחף תכופים;
 – בעלי חיים אשר עברו את המחלה עלולים לשאת את הנגיף ולהפיצו תקופות ממושכות, מששה חודשים (בבקר) ועד שנה וחצי (בצאן);
 – מעלי גירה רבים וכן חזירים, משמשים כמאגר לנגיף;

– הנגיף יכול להישמר תקופות ממושכות בבשר ובמוצרים אחרים.

קיצורו של דבר, זוהי בעיה מורכבת וקשה. בימים אלה עלינו להתמודד עם חדירתו מחדש לאזורנו של טיפוס פו"ט שנעדר ממנו קרוב לעשרים שנה: טפוס **אסיה 1**. בראשית יוני אובחנו מוקדים ספורים בגבול לבנון, הוטלו הסגרים, והוגבלה תנועת הבהמות בכל שטח המדינה. התברר שהמדובר בתת-טיפוס חדש;

שהוא חדר ליוון ואות האזעקה נדלק בארצות אירופה.
ומה יכול הרפתן לעשות מול הגלים הסוערים המתדפקים על דלת הרפת?
- דאג לאמצעי קשירה מתאימים כדי שיהא ניתן לחסן את אוכלוסיית הרפת, טף וזקן, במהירות ובשלמות;
- מנע כניסתם של זרים, על כלי רכבם, לתחומי הרפת - כולל סוחרי הזבל;
- ארבעה כללי יסוד:
- חדד חושין והודע על כל חשד מחלה לרופא הוטרינרי המטפל או למנהל הלשכה הוטרינרית; רפת חלב שלמה!
- אל תרכוש בעל חיים כלשהו ללא אישור הלשכה הוטרינרית, גם גדי אחד יכול להדביק

מדינת ישראל

משרד החקלאות

השרותים הוטרינריים ובריאות המקנה

בית דגן, כ"ד בסיון תשמ"ד

24 ביוני 1984

אל: ציבור הבוקרים והנוקדים.

הנדון: מחלה הפה והטלפיים.

בהמשך להודעתנו מיום 4 ביוני 1984, בוצעו בדיקות מעבדתיות לקביעת תכונותיו של הנגיף המעורב בהתפרצות, והאפשרות לחסן כנגדו.
הנגיף הוא מטפוס "אסיה ו", מקורו כנראה בהודו/פקיסטן; הוא גרם לאחרונה להתפשטות מגפתית באירן, עירק, סוריה ולבנון, וכנראה בארצות נוספות באזור.
כל התרכיבים הזמינים כיום, מקנים הגנה חלקית בלבד כנגדו. להקניית הגנה מלאה יותר, יש צורך בחיסון דחף.
נעשה מאמץ לבצע חיסון דחף בכל המיקנה שבאזור הצפון, וכן בכל הבקר בארץ על פי סדרי עדיפות לפי רגישות הבקר, ובעיקר בקר לחלב. בנוסף לעובדי הלשכות הוטרינריות, נחגיגו להחשת השלמתו של המבצע רופאי המכון הוטרינרי ו"החקלאית". לפי שעה נמנעה התפשטות של המחלה מהאזור הנגוע שבגבול לבנון.
במקביל עוסק המכון הוטרינרי בהכנת חריב מהזן המקומי. במהלך הבדיקות הראשוניות הופעל המתקן המיוחד שהוקם לצורך זה ("רפת פו"ט").
לאור ההתקדמות בביצוע החיסון, הוקלו ההגבלות על העברת בהמות. היתרים בכחב, על פי קני-מדה קבועים, יינתנו בלשכות הוטרינריות לשם העברת בקר וצאן לגידול ולשחיטה. תוקף ההיתרים - ל-24 שעות בלבד. באזורים שבהם מותרת העברת בעלי-חיים שטרם חוסנו חיסון-דחף, היא מותנית בהצגת אישור בכחב מהרופא הוטרינרי המטפל כי המשק חפשי מסימני מחלה.
הננו חוזרים על אזהרתנו למנוע כניסתם של עדרים, מבקרים זרים ורכב לתחומי המשק ובעיקר לקירבת הרפתות והדירים.
יתכן כי צאן יידבק במחלה גם ללא סימנים חיצוניים ברורים. כל הכנסה של צאן, ואף גדי או טלה בודד, למשק, ללא היתר וטרינרי בכחב - מהווה סיכון משמעותי.
במקרה של חמרה במצב, תחודשנה ההגבלות והודעה על כך תימסר. במקרים מיוחדים, ולאחר שעות העבודה, יש לפנות לרופא הוטרינרי המטפל או למנהל הלשכה הוטרינרית המחוזית (בביתו).
במקרה חירום ניתן לפנות גם לרופא הוטרינרי החורן במכון הוטרינרי, טלפון 03-980609.

בברכה,

מנהל השרותים הוטרינריים

אש/רמ